

השיעור השבועי

גליון מספר 368

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בבית היחידים ומשודר דרך הליון והרדיו ובקוויים רבים. מיסודו של מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל

הרב המקדים: הג"ר יחיא טובול שליט"א
אב"ד ליוון שבגרפת

כתב וערך השיעור:
הרב דכיר פרץ שליט"א

ר"ת	יציאה	כניסה	ירושלים
17:48	17:14	16:24	תל אביב
17:44	17:11	16:20	חיפה
17:44	17:11	16:20	באר שבע

חיי שרה | כ"ה חשוון תשפ"ג

הלכות ברכות - ג

להפצת עלונים באזור מגוריך
התקשר: 0506-730-831

האם ברכת נפשות פוטרת מעין שלש. משערים לפי משקל ולא נפח. קיצור ש"ע של רבי רפאל ברוך טולידאנו. כשרות יהדותם של קהילת "בני ישראל" מהודו. מי שריית צימוקים. כבוש כמבושל. פסיק רישיה דלא איכפת ליה. הדרך לחלוק על אחרונים

האם נפשות פוטרת מעין שלש

א. ¹האוכל פרי משבעת המינים, ענבים, תאנים, רימונים, זיתים ותמרים, מברך ברכה אחרונה ברכת מעין שלש, ואומר בה "על העין ועל פרי העין", ובלבד שאכל מהם שיעור כזית - 27 גרם² - תוך כדי שיעור אכילת פרס - כ- 7.5 דקות, וטוב לגעגל ל-30 גרם, כי לפעמים נשאר בין השיניים ואי אפשר לצמצם. מי שנתחייב בברכת מעין שלש, והוא נמצא במטוס, ואינו יודע את הברכה בעל פה, ואין לו סידור או ברכון, "לא בשמים היא", והוא מסתכל מימינו ומשמאלו ורואה שכולם גוים, ואין לו אפשרות להתקשר בפלאפון לדעת את נוסח הברכה. האם יוכל לברך במקומה ברכת "בורא נפשות רבות", וכמו שעל הכל אם אמר שהכל יצא (ברכות מ), או לא. יש בזה מחלוקת גדולה באחרונים, מערכה לקראת מערכה.

הכוסס את החטה

ב. בגמרא (ברכות לו), מבואר שהכוסס את החטה מברך עליה בורא פרי האדמה, ומדובר בחיטה שלימה קלויה במחבת או שלוקה בסיר, אבל נטחנה ונעשתה עיסה מברכים עליה מזונות או המוציא. התוספות (שם ד"ה הכוסס) נסתפקו באופן שאכל חטה קלויה בשיעור כזית, מה יברך ברכה אחרונה, רבינו תם כתב במחזור שלו לברך מעין שלש ולומר: "על האדמה ועל פרי האדמה", ושוב חזר בו, כי לא מצאנו ברכה כזאת בתלמוד, ואנחנו לא יכולים לחדש ברכות מדעתנו. וסיימו התוספות שנכון להחמיר שלא לאכול קליות או חטים

¹ מדברי הגאון רבי יחיא טובול שליט"א: ברשות מרן הגאון הגדול עטרת ראשנו הראשון לציון שליט"א, רבה דעמיה ומדברנא דאומתיה (סנהדרין יד). אסיים בנקודה אחת, חז"ל (סנהדרין צו). אמרו, אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס, והסברנו שאין הכוונה שלא תהיה פרוטה, אלא שהפרוטה לא תהיה בכיס שזהו מקומה, כלומר שיהיו עושר וכבוד, אבל הם לא יהיו במקומם, כבוד האברכים לא יהיה במקומו, ובכלל כל הערכים לא יהיו במקומם, ואז יבוא המשיח בע"ה. ברצוני לומר לכם מה שאני מרגיש כבר שנים רבות, ואני חוזר ומפיץ את הדברים אצל כל שומעי לקחי. מרן הרב עובדיה זצ"ל לא רק החזיר את העטרה ליושנה, אלא החזיר את העטרה למקומה, לפניו הערכים לא היו במקומם, פסקי ההלכות לא היו במקומם, ההשקפות לא היו במקומם, החינוך לא היה במקומו, ריחם עלינו הקב"ה ושלח לנו מלאך אלוקים קדוש הלא הוראות מרן זצ"ל, להציל את הדור ולקרב את הגאולה.

דברי מרן שליט"א: חזק וברוך לגאון הגדול רבי יחיא טובול שליט"א, אב"ד ליוון שבצרפת, בעל שו"ת מראות מישרים ועוד ספרים. הייתי אצלו בקהילה, בן פורת יוסף, כל הקהילה עומדת עליו, ומכל רחבי צרפת שולחים אליו את השאלות הקשות. הוא יושב בבית הדין ודן דין אמת לאמיתו, בפרט בענייני יוחסין, שאלות קשות ביותר. מרן היה אוהב אותנו, תמיד כשהגיע לארץ היה נכנס למרן ומתייעץ עמו בהלכה. לפני כשנתיים הוא נדבק בקורונה, והיה כמה חדשים מונשם ומורדם, וב"ה חזר לאיתנו, מוכזה את הרבים ומרביץ תורה. יהי רצון שיזכה לבריאות איתנה ונהורא מעליא, אריכות ימים ושנים עד מאה ועשרים.

שלוקות אלא בתוך הסעודה, שאז ברכת המזון פוטרתו, וכמו כל דבר שאוכל באמצע הסעודה, עוגה או פירות, שלא מברך עליהם ברכה אחרונה, אלא ברכת המזון פוטרת. גם הרא"ש (פ"ו דברכות סימן ט) כתב, שאין לאכול את החטה אלא בתוך הסעודה, משום ספק ברכה אחרונה, והביא דברי הירושלמי (פ"ו דברכות ה"א) שרבי ירמיה לא אכל סולת מימיו, כי נסתפק מה לברך עליה ברכה אחרונה. וממה שלא כתבו לברך בורא נפשות מספק, מוכח שברכת נפשות לא פוטרת ברכת על המחיה.

ללמוד יביע אומר בדקדוק

ג. בשו"ת יביע אומר ח"א (תאו"ח ר"ס יב) הרב הביא את הראיה הזו, והיה מי שרצה לדחות, שאולי התוספות דיברו על לכתחילה, שיאכל בתוך הסעודה ולא יכנס לספק, אבל מי שכבר אכל שלא בתוך הסעודה, בדיעבד יכול לברך נפשות ולפטור מעין שלש, וגם רבי ירמיה המובא בירושלמי, לא אכל סולת, כי לא רצה להיכנס למחלוקת, ולעולם בדיעבד נפשות פוטרת מעין שלש. אבל זה לא נכון, ובשביל זה צריך ללמוד יביע אומר בדקדוק, שהרי הרב הביא שם את דברי הרא"ש במלואם, שהמשיך וכתב שרבי ירמיה לא הסתפק לגבי ברכה ראשונה, כי היה יכול לברך שהכל נהיה בדברו, אבל ברכה אחרונה אין לו לברך אלא ברכה שנתקנה. והלא לכתחילה אמרו בגמרא (שם מ) על הפסוק (תהלים סח, כ) "ברוך ה' יום יום יעמוס לנו", כל יום ויום תן לו מעין ברכתיו, כל מין ומין תן לו מעין ברכתיו, ומה שאמרו במשנה שם, ועל כולם אם אמר שהכל יצא,

נקבל בברכה את הרב יוסף דלין מרביני הקהילות בארגנטינה, יד ימינו של בנש"ק הרב יוסף שחיבר הרב הראשי לארגנטינה. הוא פועל ועושה, כשהיית בארגנטינה לא עוב אותי לרגע אחד, לקח אותי להרבה מקומות, יותר מדי... הוא מוזכר את הרבים, וכות הרבים תלויה בידו, יהי רצון שימשיך לעשות עוד כהנה וכהנה.

² להלכה משערים לפי המשקל ולא לפי הנפח, וכמו שכתב רב שריירא גאון (אוצר הגאונים בריצה סימן א) - היה לפני קרוב לאלף שנים, וכן כתב הרב המגיד (פ"א מהל' עירובין ה"ב), שמזמן הגאונים דור אחר דור נהגו לשער במשקל, כי המשקל מגלה על הנפח והכל לפי עיני הרואה. היה אחד שחיבר ספר שלם אם לשער בנפח או במשקל, ומסקנתו היתה לשער בנפח, והביא מה שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות (פ"א עדיות מ"ב) שמשערים לפי נפח, ובא לביתו של מרן זצ"ל והמתין בחוץ כדי לקבל הסכמה. אבל מרן התחמק ואמר שעכשיו הוא לומד. וכשגמר ללמוד גם לא רצה לקבל את הספר, ואמר, וכי אני עדיף מרבותי, חכם עזרא עטיה, הכף החיים (סימן קסח ס"ק מו), הבן איש חי (צו לו, חוקת יב, קרח ב, ועוד), פתח הדביר (סימן קצ), הגאון רבי חיים פלאג" (בתיים לראש עמי לג, ועוד), הרב חיד"א (בברכ"י סי' קסח סק"ד, מורה באבני סי' ג סעיף צה), שכולם כתבו לשער במשקל. אפילו את הספר מרן לא רצה לקבל, עד כדי כך! אבל יש שמשגעים את העולם לשער לפי נפח. הכף החיים (שם) כתב שנהגו מאז ומתמיד לשער במשקל, וסיים "ואין לשנות". למה הדגיש? כנראה גם בזמנו היו חכמולוגים שרצו להיות שונים מכולם, אם הוא כמו כולם מה הוא שווה?!...! לכן הזהיר שלא לשנות. מרן זצ"ל בליל הסדר היה לוקח משקל - כמובן לא דיגיטלי אלא מכני - ושוקל את כזיתות המצה והמרור.

זהו רק בדיעבד, אבל לכתחילה צריך לברך על כל פרי ופרי את ברכת המיוחדת לו. ואם כך מה שכתב הרא"ש שברכת השכל פוטרת, הכוונה היא על דיעבד, אבל ברכת נפשות לא פוטרת אפילו בדיעבד, וזהו שכתב שבברכה אחרונה אין לו לברך אלא ברכה שנתקנה. וכן כתב בשו"ת קרית חנה דוד ח"ב (האו"ח ס' טו) - להגאון רבי דוד הכהן סקלי מחכמי מרוקו - שיש טועים לומר שברכת נפשות פוטרת מעין שלש בברכת שהכל, ואין דבריהם נכונים כלל, והוכיח כן מדברי התוספות והרא"ש הנ"ל. וכן כתבו הרשב"א (בחדושי שם) ותלמיד מהר"ם מרוטנבורג בספר התשב"ץ (סימן שכב).

דעת החולקים

ד. אמנם הגאון רבי יעקב סופר בספרו כף החיים (ס"א רב אות עט) כתב בפשטות שבמקום ספק יברך נפשות ויפטור מעין שלש, וכמו בברכה ראשונה שבמקום ספק מברך שהכל. וכנראה נעלמו מעיני קדשו מה שכתבו ארבעת הראשונים הנ"ל. ובאמת שהכף החיים לא יחיד, וכבר קדמוהו בזה, שכן כתב הגאון רבי אברהם הלוי בספרו גינת ורדים (כלל א' ס' טו) בשם בן דורו מרן הח"ב הגאון רבי חיים נבנישתי - מגדולי חכמי טורקיה - בספרו כנסת הגדולה (ס"א רח), שבדיעבד במקום ספק יש לברך נפשות. וכן כתב הגאון רבי יחיא צלאח - מחכמי תימן לפני כ-220 שנה - בשו"ת פעולת צדיק (ה"א ס' קנא). וכן כתב בקיצור שלחן של הגאון רבי רפאל ברוך טולידאנו (עמ' רמג סעיף לה), וכנראה נמשך בזה אחר הכף החיים.

רבי רפאל ברוך טולידאנו

ה. הלא רבי רפאל ברוך טולידאנו כתב את ספרו קצור שלחן ערוך על פי הספרים בן איש חי וכף החיים. סיפרתי כמה פעמים, בחודש אב תשכ"ט מרן עבר דירה מרחוב אלקנה בירושלים לתל אביב - ולכן אני זוכר את התאריך, כי כל הבית היה ארגזים - ולפני שעברנו דירה דפקו בדלת, ומרן בעצמו פתח, לא היו אז מזכירים ולא תתי מזכירים... והעומד בפתח שאל: האם אביך נמצא? שאל אותו מרן: את מי אתה צריך? את בעל היביע אומר. אמר לו: זה אני! תפסיק תפסיק, תקרא לאבא שלך... מה אבא שלי, אבא שלי בקטמון... אמר: אני לא מאמין, כבודו בעל היביע אומר?! חשבתי שאראה איש זקן בן שמונים

³ במכתב שכתב למרן (נדפס ביב"א ח"ו האו"ח ס' מוה) הסביר למה חיבר את הספר, כי ראה שבאו האשכנזים למרוקו, ולימדו מתוך הקצור שלחן ערוך של הרב גצפריד. גם מדברי הגאון רבי יוסף משאש רבה של חיפה בשו"ת מים חיים ח"א (האו"ח ס' קנט) נראה שחסידי חב"ד קבעו במרוקו מנהגים חדשים.

⁴ בשבוע שעבר הייתי בצרפת, ופגשתי שם את צאצאיו, וסיפרתי להם את הסיפור הזה. הם משפחתו של רבי יעקב טולידאנו בן רבי רפאל ברוך, שהיה חריף ובעל מוסר גדול, ופתח ישיבה בפריז והקים שם עולה של תורה, והיה חסידא קדישא כאביו. בקהילה שם מורים לציבור חומרות, וגם בהלכות טהרת המשפחה מורים להם חומרות קשות מאד. וכשהייתי שם בשבוע שעבר דיברתי נגד זה, וכי אתם חולקים על מרן השלחן ערוך?! אמרו, אנחנו רוצים להחמיר. וכי מרן לא היה מספיק ירא הוראה, לא היה מספיק ישיביש שאתם מחמירים יותר ממנו?... אתם יודעים מי היה מרן הבית יוסף?! לא בכל יום אני בפריז, ודיברתי שם באורך על קבלת הוראות מרן השלחן ערוך, ובין היתר סיפרתי להם מה שכתב הגאון המהרש"ם בהקדמת ספרו תכלת מרדכי על מרן (ראה בספר הנד"מ השיעור השבועי תשע"ט פרשת תזריע אות י), כולכם מכירים, אבל הם שמעו את הדברים בפעם הראשונה. אמרתי להם, מה הכוח שלכם להחמיר נגד מרן, קיבלנו הוראות מרן בכל התורה כולה, ואפילו בדיני ערוה החמורה - כגון גיטין וקידושין - ובדיני מקוה מחמירים לכתחילה ככל הדעות, אבל אין זה המדן (ע' יב"א ח"ו י"ד ס' טו ובמלואים שם ואה"ע ס' ו אות ב, ובח"ד אה"ע ס' ה אות ד ובס' ו אות ב). בשבוע שעבר הייתי גם בלונדון, וגם שם דיברתי על הנושאים הללו, לחזק את הקו של מרן. קם יהודי אחד ושאל שאלה באמצע השיעור - אני לא אוהב ששואלים באמצע השיעור, זה קוטע את חוט המוחשבה, וגם מרן זצ"ל לא אהב שמפסיקים אותו, אבל אותו אחד קפץ ושאל - כבוד הרב משבח הרבה את מרן השלחן ערוך, ואומר שקיבלנו הוראותיו בכל, ואם כך מדוע אומרים סב"ל - ספק ברכות להקל - נגד מרן? חבל שלא שמע את השיעור מהיזידים במוצאי שבת שעברה (ראה גיליון השיעור השבועי מס' 367 אות טז), שביארנו ענין זה. אמרתי לו, תבוא אחר כך ואסביר לך.

חברת אהבת שלום הוציאו ספר וכתבו שהוראות הבן איש חי התפשטו בכל המקומות ומהם במרוקו, ומה הראיה? קיצור שלחן ערוך של הרב טולידאנו, שסמך על הבן איש חי. אבל זו לא ראייה ולא כלום, שהרי הרב המתברר העיד על עצמו שלא היו לו רבים מספרי האחרונים, ורצה בעצמו לעבור שוב על הספר ולתקן על פי הגהתו של מרן היביע אומר. חוץ מזה, למעלה ממתים גדולים האחרונים, בכל הדורות החל מדורו של מרן השלחן ערוך, כתבו שקיבלנו הוראות מרן, מהם מהר"ם מינץ (הובא בשו"ת יחזקאל דעת ח"ה בכללי מרן השיעור אות ד), המהר"א ח

שנה עם זקן לכן... כי כבר אז הרב הקיף את כל התורה כולה, לא רק נושאים מסוימים כמו הלכות ברכות או שבת, אלא כל נושא ונושא, ובאותו מעמד היה סך הכל בגיל 48 עם זקן שחור.

אענדם עטרות

ו. שאל אותו מרן: מי כבודו? והשיב: אני רפאל ברוך טולידאנו, באתי ממרוקו, ואני רוצה לדבר עם הרב. נכנסו לבית, והרב טולידאנו הוציא מהשקית את ספרו קצור שלחן ערוך, ואמר: סיכמתי את ההלכות מתוך הבן איש חי והכף החיים, וכשגמרתי לכתוב הגיע אלי למרוקו יביע אומר - שמעתי באזני מהבבא סאלי שאמר למרן, שלמד במרוקו תשובות מיביע אומר - קראתי את התשובות ומכללם ההערות על הבן איש חי והכף החיים והשתכנעתי שהצדק עם כבודו, ועל כן קח את ספרי ותכתוב לי הערות, ואני מבטיח שאענדם עטרה לראשי ואכניסם בספר³. אמר לו מרן, עכשיו אני טרוד בהעברת הדירה ובתפקיד החדש, תשאיר לי את הספר ואעבור עליו בישוב הדעת.

הביטו אל אביכם

ז. מרן עבר לתל אביב, וכעבור כמה זמן נפטר הרב טולידאנו, ומרן נסע לבני ברק - אז לא היו פקקים... - לנחם את הבנים רבי יעקב שהיה ראש ישיבה בצרפת, ורבי יוסף שהיה דרשן ומגיד מישרים, כמו שהיו המגיד מזובנא והרב שבדרון לאשכנזים, הוא היה לספרדים... אמר להם הרב: אביכם הביא לי את ספרו שאכתוב לו הסכמה והערות, כשגמרו את השבעה תבואו שאתן לכם את הספר עם ההערות. רבי יוסף לקח ממרן את הספר וההערות, אך כשהספר יצא לאור מרן ראה שלא הדפיסו שום הערה, ותמה, למה השמיטו, הלא הרב טולידאנו כתב שיעלה את ההערות בשמו ויענדם עטרות?! מרן שלח לקרוא לבן רבי יוסף, ואמר לו שאחיו רבי יעקב שהיה קשור לאשכנזים, השתכנע מרב אשכנזי אחד שהיה קשה לו לקבל שיש כזה גדול ספרדי, ואמר לו אל תכניס את ההערות, זו פגיעה באבין! אבל אביהם ביקש להכניס, כי הבין שההערות של הרב נכונות⁴. על כל פנים גם רבי רפאל ברוך טולידאנו בספרו כתב כדברי הכף החיים שברכת נפשות פוטרת מעין שלש.

(בתשובה סימן קט), מרן החיד"א (בשם הגדולים שם, ובערך טור ובי"ו, ועוד) בשם מהר"ח אבולעפייא (וכן הובא בשלה"ה דף קטו), הגאון רבי חיים פלאג' (בשו"ת חיים ביד סימן קח, ועוד), וכן כתב הבן איש חי (ש"א תרומה אות טו, ש"ב בהר"ב ועוד) בעצמו. דיברתי בלונדון בקהילה של העיראקים, ואף שתמיד מגיע לשם חכם אחד מאהבת שלום ומחזק הוראות הבן איש חי נגד מרן, אמרתי להם את הדברים שצריכים להיאמר, "ויגבה לבו בדרכי ה'", "לא תגורו מפני איש", מי יכול לדבר על גאון עוזנו רבינו יוסף חיים בעל הבן איש חי, אבל איך אפשר לעזוב את הוראות מרן השלחן ערוך, הלא הבן איש חי חלק על מרן למעלה כמאמא מקומות, ולא רק מחמת שהיה חסידאין מיליה, שהרי חלק בין להקל ובין להחמיר, כגון במקומות שלא חשש לברכה לבטלה. אבל הציבור שם עיראקים והודים וקהילת "בני ישראל" מהודו, והולכים בכל מקום אחר הבן איש חי.

אגב, דינים של "בני ישראל" היה שנוי במחלוקת, דעת רבים מגדולי הדור שהבאים מכת בני ישראל אינם יהודים וצריכים לעבור גיור גמור. ובהודו שאר העדות לא היו נישאים לבנות מכת זו, בהיות שהחזיקו אותם כאינם יהודים. וכבר לפני כמאה ושמונים שנה בשנת תר"ג, קהילת "לכתה" פנתה לרבני בגדאד לברר אודות כת זו, ורבי יעקב בן רבינו יוסף חיים הצטרף לבית דין הצדק של בגדאד לאוסרם לבוא בקהל מחשש ממזרות (קובץ בני ישראל ח"א עמ' כא) [וז"ל השאלה מאותה קהילה: זה היום כמה שנים שבא למחנינו מן בומבאי, איש ואשתו ובניו מהיאודים היודיים במקומותינו "בני ישראל" וכו' והן עתה גדלו בניהם והגיעו לפרק הנישואין, ומבקשים לתנשא בבנות ישראל, ונפשיתו לשאול הגיעה אם נוכל לתת להם מבתותינו ונקח מבתות וכו'. ע"כ. ובחודש שבט תרע"ד חותם ב"ד הצדק דק"ק ספרדים הי"ו, הגאון רבי אברהם עזריאל, הגאון רבי חיים דוד סורנאגה והגאון רבי שמעון אשריק, בזה"ל: ועל ענין הבני ישראל אסור להתחתן בהם ואסורם איסור עולם, עד שיבא הגואל באותה בנה בית דין הצדק דעוב"י בגדאד הוציא פס"ד בזה"ל: ולכן אלו בני ישראל הנמצאין בערי הודו, דין קראים אית להו ואסור להתחתן בהם, שהרי גם הם מקדשין ע"פ התורה ואין להם גירושין. וכ"ז פשוט וברור. כה דברי צעירי צאן ק' היושבים על מדין פה עובי בגדאד יע"א. ובנו של הבן איש חי, ח"ר יעקב ב"ר יוסף חיים פירסם וכתב: גם אני עבדא ראה ראיתי את השאלה הבאה מן מ"ק, ומה שנגזר מן מעלה ב"ד יב"ק, וד"ק כראי מוצקים מכוונים על האמת מפי סופרים וספרים, ראשונים גם אחרונים, ולזאת אסור מדין תורה להתחתן בהם והלוקח מהם בניו ממזרים. והוה פשוט ואין צריכה, וזיל קרי בי רב הוא, והשומע לנו ישכן בטח. כה דברי העבד הצעיר יעקב ב"ר יוסף חיים. והכמי הספרדים בצפת בשנת תר"ל התייחסו לכת זו, וכתבו: מודע לבינה שהאיר וזרח אל עבר פנינו אותה בכתב, מידידנו שד"ר מעיה"ק ירושלים תובב"א, מגיד אומר שכמה בני אדם מקהל עדתם נתעוררו לחקק את העם הנקראים בני ישראל, שלא להצטרף עמיהם לעברה, ולא להעלותם לס"ת אפילו שמקימים כל מצות תורה שבכתב ותורה שבע"פ, וכו', וחקר ודרש מה טעם של האנשים האלו, והנה אחר שחקרנו ודרשנו ממעלת הרב הנז' הי"ו שלפי דעתו האנשים האלה אלו הן הגולין מזמן בית ראשון, ולפי רבות השנים נטמעו בין האומות. יען היו מעורבים עם גויי הארץ עובדי אלילים, וראייה לדבר מה שמביא בס' הברית כי כאשר הלך קולומבו לערי הודו, ופגע בקו"ג' מצא אנשים הרבה הנקראים בני ישראל, ומנהג אבותיהם בידיהם באיזה פרטים דומין לעם בני ישראל ואפילו ס"ת לא

ה. גם הגאון רבי משה פיינשטיין באגרות משה (או"ח ח"א סימן עד) כתב בפשטות שמי שנמצא במקום שאין לו סידור ואינו יכול לברך בעל פה ברכת מעין שלש, ועד שיוכל להשיג סידור יעבור זמן ברכה אחרונה, יש לו לברך בורא נפשות רבות, שברכת נפשות פוטרת מעין שלש. ע"כ. ולפלא עצום שלא הזכיר כלום מדברי התוספות והרא"ש ושאר הראשונים שברכת נפשות אינה פוטרת מעין שלש, הלא הוא היה גאון עצום וגמר את הש"ס ארבע מאות פעם! גם הגאון רבי חיים גריינמן בחידושים וביאורים ח"ב (סימן ד אות טו) - על הש"ס, ולפעמים הסתעף לדברי הלכה - כתב, שכשאינו יודע לברך מעין שלש, או כשמסופק, מברך נפשות. אבל מדברי הראשונים הנ"ל משמע שלא כדבריהם, אלא שברכת נפשות אינה פוטרת מעין שלש אפילו בדיעבד.

היה להם וכו' (ע"כ). גם הרב ולדינברג (שו"ת ציץ אליעזר ח"י סי' כה פ"ג וח"ב סי' ט) אסרם לבוא בקהל, וכתב באורך ובחריפות גדולה (הרב המקומי של פרסד חנה מיאן לסדר קידושין לזוג שאחד מהם הוא מבני ישראל, והתנפלו עליו באיזמים לרצח, בתביעה שדוקא הוא יה' המסדר קידושין. והרב קוק בספר דעת ח"א (ק"ג) כתב, שבני ישראל מוחזקים אצלנו גויים שהרי אין אצלם רק קצת תורה שבכתב, ע"פ שיקול דעתם, ולא נשמע שנכנסו לבית ישראל וקבלת מצוות כדון, ואף אין להם טיילה, והמילה ללא פריעה, וע"פ שבו"ת עולת שמואל (אה"ע"ו סי' ז) שאלה שהגויים שקוראים להם בני ישראל אינם ישראל). גם הסטופלר והרב שך (קריינא דאגרות ח"א סי' רלח-רמ ובמהדו"ח ח"א סי' תשנ-תשנ"ג) פרסמו מכתב חריף נגדם (המכתב מיום ד' פ"ר תולדות שנת תשכ"ג, בזה הלשון: למע"כ ידד נפשי הגאונים הרבנים וכל גדולי התורה שליט"א הנלמים לדבר מצוה נוראה הזאת, להתאסף לטכס עצה על דבר השבט מהודו אשר באמת ברור שאי אפשר בשום אופן לעמוד על אמיתותו, מה טבעו ומהותו. ואפילו אם תמצא לומר שיש איזו ממשות בדבריהם, שהיא איזה גרעין יהודי בשרשים, מי יודע עד כמה נטמעו ונתערבו בגויים, מאחר שהיו קרוב לאלפים שנה ללא תורה וללא מצוה, זולת איזה שרדדי מנהגים, והיו ממש ככל הגויים אשר סביבותיהם, והן כמה באמת ספק גויים גמורים, וספק פסולי קהל בעוה"ר, הגענו למצב אשר הם עלולים להתערב ח"ו בבית ישראל בריש גלי, ישמרונו. וה' יתברך יהיה בערוננו לשמור על קדושת ישראל מכל מיני פסולי קהל, אשר בעוה"ר נתרבו מאד באופן נורא, הכותב והחותם למען התורה הקדושה ומצוותיה. יעקב ישראל קנייבסקי, והצטרף למחתתו הגרא"מ שך זצוק"ל. ע"כ). גם הרב אלישיב (ריש"י דגלותא עמ' תי) אמר שאינו יודע להם היתר, וכששאלוהו אם נכון מה שאמרו בשמו שאפשר לסמוך על גיור לחומרא, השיב בשלילה.

אולם הרבנים הראשיים לישראל, הרב עוזיאל (משפטי עוזיאל ח"א ח"א ענייני סי' לב, פסקי עוזיאל סי' סח) והרב הרצוג (היכל יצחק ח"א ע"ב סי' יג, יד), כתב שהם מזרע ישראל, והתירוים לבוא בקהל, כל שאין חשש ממזרות, ובלבד שישמרו תורה ומצוות. הרב עובדיה הדאי (שילב עבדי ח"א ח"א ע"ב סי' א' ו"ח אה"ע סי' ט) התירים לבוא בקהל חוץ מכהן, ובלבד שיעשו גיור לחומרא. וכיוצא בזה כתב הרב אונטרמן (שבט מיהודה ח"ב י"ד סי' לו). בשנת תשכ"ב, נתכנסו בבית הרב יצחק ניסים עשרה רבנים לדין מיוחד בנושא, וביניהם הרב עובדיה הדאי, הרב יעקב עדס, הרב שאול ישראלי, הרב בצלאל ז'ולטי, הרב גולדשמידט ועוד, ואחר העיון היטב הכריעו שהם מיוחסים לזרע ישראל ומותר להינשא אתם. ורק בשל ההתנתקות במשך תקופה ארוכה ממרכזי התורה, התעוררו חששות הלכתיים לגבי סדרי ידני הנישואין והגירושין שנהגו בהם, ולכן הורו לרושמי הנישואין לחקור ולדרוש את המבקשים להינשא, ולוודאות שאין בעיה. גם מרן זצ"ל (קובץ הרה"ר לישראל והרפטי ח"א עמ' 308) התיר את קהילת "בני ישראל" (זו לשונו במכתב מיום י' בשבט תשנ"ח: לפניכם הריני להבהיר בזה דעת תורה, כי עדת בני ישראל יוצאי הודו, היום יהודים כשרים לכל דבר, ומותרים לבוא בקהל ולינשא עם כל ישראל כדת משה וישראל ללא כל פקפוק, וללא כל צורך בבדיקות ויבירות, ומצווה רבה לידבק בהם ולקרבם למוסדות החינוך התורניים לשמירת התורה והמצוות, ולקבלם למוסדות החינוך התורניים, לשמירת תורה וישיבות, שכולם ניהונו במדות טובות ולב טהור, ואוהבים להתקרב לתורה, ומטים אונן קמבוד לכל חכמי התורה ולנושאי דגליה. ע"כ). גם הרב שמואל רוזובסקי (ספר בני ישראל ח"א עמ' מז) כתב מאמר להתירים ולקבלם בקהל. באותה תקופה חמיו היה הרב פראנק, וביקש מהרבנים הראשיים שימנעו כדיון בבית הדין הגדול, אז הרבנים היו ממנים, לא שר הדתות ולא ועדת מנויים. אבל בבני ברק כעסו על רבי שמואל שהתיר את כת "בני ישראל", וחזר בו, ופרסם הבהרה שלא היתה כוונתו בכתיבת התשובה להלכה ולמעשה, אלא רק בדרך לפלול, כמו שאומר שיעור כללי בפונדב"ז... בכל אופן היום אנחנו מתירים אותם, וכל שכן את הקוצ'נינים, וכן את האשכנזים שמתן ביביע אומר ח"ח (אה"ע"ו סי' יא) קבע שהם יהודים, על פי דברי הרדב"י (בש"ת דברי דוד סימן ה, ובתשובה ח"ד סימן רט) ותלמידו מהריק"ש (בהגהותיו ל"ד סי' קנה וס' רט סיני ע"ד) ועוד. מלבד מיעוט שם שנתערבו בגויים ולמדו ממעשיהם, ובמקום ספק עושים בירור יחסין. לאחרונה היתה אצלי משלחת מקהילת "בני ישראל", והרב שלהם למד אצל אחי הרב יעקב ע"ה והוסמך להוראה על ידו, דיברתי אתו וראיתי שהוא שולט בהלכה, בן פורת יוסף. לכן אדרבה, צריך לקרב אותם ולקבל אותם.

5 מי שריית צימוקים היינו שלוקח צימוקים ושורה אותם במים, והמים מקבלים את טעם הענבים. יש אומרים שכבר לאחר עשרים וארבע שעות מים אלה נחשבים כיון, וכדין כבוש כמבושל המבואר בגמרא (חולין צ"ז): ובשלחן ערוך (יו"ד סי' קא ס"א), ודלא כרבינו תם (הובא במדריכ" ע"ז סי' תננד) שסבר דין כבוש בשלושה ימים דוקא. אבל יש אומרים שעל מנת להיחשב יין, יש להשרות את הצימוקים במים שלוש שעות, ולהלכה יש להקפיד על כך בכתחילה, וביארו האחרונים (ע' בהו"ד

ט. וכן יש להוכיח מדברי מרן שברכת נפשות אינה פוטרת מעין שלש, שכן כתב בשלחן ערוך (סימן רב ע"ג יא): מי שריית צימוקים⁵ ותאנים, או מי בישולם, מברך עליהם שהכל, אבל בברכה שלאחריהם יש להסתפק אם מברך בורא נפשות או אם מברך ברכה אחת מעין שלש, ולכן ירא שמים לא ישתה אלא בתוך הסעודה. עד כאן. ומדוע לא נאמר לו שישתה ויברך ברכה אחרונה בורא נפשות, מכאן מוכח שדוקא ברכת שהכל פוטרת הכל, אבל ברכת נפשות לא פוטרת מעין שלש. זו ראייה שמרן זצ"ל הביא כבר לפני כשבעים שנה בשו"ת יביע אומר ח"א⁶ (האו"ח סי' יב).

עובדיה שבת ב' עמ' צט והלאה) שיש לחלק בין נתינת טעם שאוסרת, לבין להשוות למים תורת יין גמור. ואם ישל את הצימוקים יחד עם המים, מיד יחשבו ליון. וכל זה בתנאי שמשך את המים מהצימוקים, כמו שכתב שם השלחן ערוך (סימן רב ע"ג יא).
האמור דין כבוש כמבושל, כגון חתיכת בשר שנפלה לתוך קנקן חלב, ומצאוה לאחר עשרים וארבע שעות, הדין כאילו בושלו יחד, שהבשר והחלב אסורים, אבל כל האיסור בזה מדרבנן, שהרי התורה אמרה "לא תבשל גדי בחלב אמו", דרך בישול אסרה תורה ולא בכבישה (ע' פסחים מד); ונפקא מינה כשיש ספק אם נכבש עשרים ושלוש או עשרים וארבע שעות, שאומרים ספק דרבנן לקולא. כל זה מדובר שאין בחלב פי ששים מהבשר, אבל אם יש בו פי ששים, מוציאים את הבשר והחלב מותר. ובזה משערים לפי נפח, וכמו שכתב הכף החיים ביורה דעה (סי' צח סק"ה), שמי שמשער במשקל מאכיל טריפות. ואין משערים בנפח? ממלאים קערה במים על גדותיה, ותחתיה צלחת, ומכניסים את הבשר לקערה, וכמות המים שנשפכים לצלחת זהו שיעור הנפח של הבשר.

6 בליל שבת למדתי את התשובה הזו ביביע אומר, תענוג! כל אחד ילמד וילקק את האצבעות!... מרגישים מהי מתיקות התורה של הרב. בשבת האחרונה אחד שאל אותי שאלה הלכה למעשה, האם מותר לפתוח את ברו המיחם על כוס שטופה שיש עליה טיפות מים, כי רצה להכין כוס תה ולערוות מים רותחים על שקית התה מהכוס שהיא כלי שני, והשאלה אולי צריך לנגב היטב את הכוס, משום שלהלכה עירוי מבשל כדי קליפה, וכמו שפסק מרן השלחן ערוך באורח חיים (סימן שיח ע"ג י) וביוורה דעה (סימן סח ע"ג י, וסימן קה ע"ג י). ואכן מרן ביביע אומר ח"ד (חאו"ח ר"ס לג) הביא בשם ספר שביית השבת (בפתיחה למלאכת מבושל אות יט, דמ"ה ע"ג), שחייב לנגב את הכוס, אבל חלק עליו, שהרי זה פסיק רישיה דלא איכפת ליה, ובצירוף עוד סברות להקל, התיר בלי ניוגב. מרן בצעירותו היה מוסר שיעורים בבית הכנסת 'אהל רחל', ובשבתות הקיץ השיעור היה במשך שלש שעות, אבל איך אפשר לשבת שלש שעות ולהקשיב? היו עושים להם כוסות קפה ותה, ואבא נקי ע"ה היה מסתובב עם מגש ומחלק, והעיראקים לקחו קפה והפרסים נהי... ופעם מישהו הבהיל אותו שהוא עובר על איסור בישול בשבת, כי לא מנגב את הכוסות, ושאלו את הרב אם צריך לנגב, כי עד שינגב את הכוסות יגמר השיעור... ובאמת אם כך הדין, "אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה" (משלי כא, ל). אבל הרב השיב להם שאין צורך, וכתב על כך תשובה ארוכה מאד ויפה מאד.

כשהקימו את תנועת ש"ס, הרב שך קרא לחכם שלום זצ"ל, וטען לו: אמרתם שאני מורה דרככם ותבואו ותתייעצו איתי, ולבסוף לקחתם את הרב עובדיה, הוא היה ברבנות וכו'. חכם שלום השיב: לא אענה לכבודו, אבל יש ביביע אומר בבית? כן. הוציאו מלמטה ספר יביע אומר חלק ד' מלא אבק, ואמר לו חכם שלום: כבודו ילמד את סימן לג וסימן לד, ובשבוע הבא נמשיך את השיחה. כעבור שבוע חזר לרב שך ואמר לו: כבודו עבר על התשובות? אמר הרב שך: לא ידעתי שהוא גאון, איזה גברא רבה, תמשיכו להתייעץ איתו!... 'מוותרים לכם מותרים לכם'... כך סיפר לי חכם שלום פה אל פה. אני מיייעץ לכל אחד ללמוד את הסימנים הללו ביביע אומר ולחוש את מתיקות התורה.

היה אחד ששאל אותי, האם היתר של מרן בתשובות שם בפסיק רישיה דלא איכפת ליה בדרבנן, הוא גם לבני תורה? השבתי לו: על מי הרב הסתמך? הרשב"א (שבת מב: בתובות ו), מהר"ם מרוטנבורג (בתוס' יומא לה), וכן הגאון רבי יוסף נתנזון (בשו"ת שואל ומשיב קמא ח"א סי' רי), הגאון רבי יצחק אלחנן (בשו"ת באר יצחק חאו"ח סי' טו ע"ג ה) - היה גדול הדור לפני כ-150 שנה - הגאון החזון איש (סימן נו אות ה), אם כי יש קצת סתירה בדבריו ממקום אחר (סימן נאות ה), מכל מקום כך כתבו גדולי עולם רבים, וכי הם לא היו ישיבתיים!... קיבלנו תורה אחת לכל עם ישראל, לא תורה לבחורי ישיבות ותורה לבעלי בתים. מה שכן, לפעמים בחורי ישיבות רוצים לחוש לכל הדעות, רוצים לקחת טישו ולנגב את הכוס, המחמיר תבוא עליו ברכה, אבל אין להורות ברבים נגד הדין.

להקת גדולי האחרונים

י. מלבד משמעות דברי הראשונים, שברכת נפשות אינה פוטרת מעין שלש, כך כתב הרמ"ע מפאנו - רבי מנחם עזריה, היה לפני כ-450 שנה - באלפסי זוטא (ברכות רפ"ו). וכן כתבו המגן אברהם (ס"ח רח) - גדול האחרונים, האליה רבה (שם ס"ק כו), הגאון רבי דוד חסאן בספר מכתם לדוד (דף כה ע"ב), הגאון רבי יצחק הררי בשו"ת זכור ליצחק (סימן נט). גם בשו"ת נאמן שמואל (א"ח סימן ו) - מחכמי סלונקי לפני כ-300 שנה - כתב שהמברך בורא נפשות במקום ברכה מעין שלש, הרי הוא נושא שם שמים לבטלה. גם הגאון רבי ישמעאל הכהן - היה לפני כ-250 שנה - בשו"ת זרע אמת חלק ג' (דף ז ע"ב) כתב, מה שתקוע בלב המון העם שברכת נפשות פוטרת את הכל, כדין ברכת שהכל, טעות גמורה היא, ושהדבר מבואר להיפך בדברי הרא"ש והשלחן ערוך. וכן דעת הגאון רבי מרדכי כרמי - היה בן דורו של החיד"א - בספר מאמר מרדכי (סימן רח ס"ק לו), הגאון רבי עובדיה סומך בזבחי צדק (יו"ד סימן קיב אות ט), המשנה ברורה (סי' רח שעה"צ אות ט). כל אלה גדולי עולם, לא רבנים קטנים⁷, וכולם כתבו שברכת נפשות לא פוטרת מעין שלש.

יותר טוב מכלום?!

יא. הכפ החיים (הובא לעיל אות ד) טען שעדיף לברך בורא נפשות מאשר לא לברך כלום, כי כל הנהגה מהעולם הזה בלא ברכה כאילו מעל (ברכות לה). אבל זה תמוה, כי כבר כתבו התוספות ישנים (שבת כג) שכל מה שאמרו שהנהגה בלי ברכה כאילו מעל, נאמר רק על ברכה ראשונה, ולא על ברכה אחרונה. שהרי ברכה ראשונה יש לברך על כל שהוא, אפילו על שומשום אחד, מה שאין כן ברכה אחרונה מברכים באכילה משיעור כזית ובשתיה משיעור רביעית, וכמבואר בתוספות וברא"ש (ברכות לט), ומשמע שאין חשש מעילה לגבי ברכה אחרונה. ויש לומר שזו כוונת הגמרא (ברכות לה סע"א) ששאלה, מצד אחד כתוב שהארץ שייכת לה', שנאמר "לה' הארץ וג' ו'אָה", ומצד שני כתוב שהארץ שייכת לבני אדם, שנאמר "הַשָּׁמַיִם שְׁמַיִם לַה' וְהָאָרֶץ נַתַּן לְבְנֵי אָדָם"? אלא, לפני שאדם מברך ברכה, הארץ שייכת לבורא עולם ואסור לו ליהנות ממנה, אבל לאחר ברכה הרי היא נתונה לבני אדם. ומשמע שמדובר בברכה ראשונה, אבל אין חשש מעילה לגבי ברכה אחרונה.

מה בין ברכה ראשונה לאחרונה

יב. מרן הכסף משנה (פ"ג מהלכות ברכות ה"ב) מסביר, מה ההבדל בין ברכה ראשונה שמברכים על כל שהוא, אפילו עם שומשום אחד ואפילו על טעם של מסטיק המורגש בבליעת הרוק, לבין ברכה אחרונה שמברכים רק מכשיעור? אלא שאם חכמים היו מתקנים ברכה ראשונה רק על הנאה ממשיית במעיים, אדם היה אוכל עוד שומשום ועוד שומשום, ואכילה קטנה גוררת לאכילה גדולה, ויכול להיכשל ולא לברך ברכה ראשונה, לכן תיקנו חכמים לברך ברכה ראשונה על כל שהוא, אבל ברכה אחרונה מברך כשמיים לאכול ואין כל חשש.

מענה לשון

יג. בספר מענה לאגרות (סי' כו) השיג לנכון על דברי האגרות משה (הובא לעיל אות ח), והעלה שאם אינו יודע לברך מעין שלש בעל פה, לא יברך כלל. אבל הוא השיג בלשון חריפה, ומרן ביביע אומר ח"ו (הא"ח סי' מה) כתב שהיה לו לדבר בלשון כבוד כלפי הגאון האגרות משה. היום כמעט והספר מענה לאגרות לא מצוי, ולמרן היה אותו בספריה מעל הדלת. המחבר כתב נגד האגרות משה בלשון חריפה מאד, בכל הספר ואפילו בדר השער, וביזה אותו שהוא מתיר איסורי דאורייתא וכו', אבל היה לו לחלוק כדרכה של תורה. אומרים שתלמידי הרב פיינשטיין השיגו כסף וקנו מהחנות את כל ספרי מענה לאגרות, וחפרו עם טרקטורים בקרקע סמוך לאוקיינוס, וגנזו את אותם ספרים, ובסוף ימיו אותו מחבר היה נכה וסבל יסורים. אמנם הרב פיינשטיין היה בעל מידות ואמר שהוא לא מקפיד עליו.

אם ראשונים כמלאכים

יד. כמה התמרמר החיד"א (מחבר"א"ח סי' קנג, חיים שאל ח"ב סי' לח אות נד) נגד היעב"ץ, על אשר הטיח דברים קשים נגד הרמב"ן ושאר ראשונים. וידועים דברי

⁷ פעם אמרתי שהיו רבנים גדולים ולא "רבני שכונות" ... וקיבלתי מכתב מרב שכונה אחד שנפגע... אמרתי, לא התכוונתי אליך, רק לאחרים... רבותי, כבר כמה שנים לא מינו רבני שכונות, כי אמרו בבג"ץ, למה אתם ממנים רק רב שכונה אורתודוקסי, תמנו גם רפורמים! ולכן עצרו את המינויים. עכשיו צריכים לעשות את פסקת ההתגברות, להתגבר על הבג"ץ, ורק החוק יקבע שיש למנות רבני שכונות אורתודוקסים, כאן זו מדינה אורתודוקסית, לא מדינה רפורמית... החתם

המפרשים - מהם רבינו יוסף חיים בהקדמה לרב פעלים חלק א' - על מה שאמרו בגמרא שבת (ק"ב): אם ראשונים כבני מלאכים או כבני אדם, ואם ראשונים בני אדם או כחמורים, ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא ורבי פנחס בן יאיר. שרצו לומר, אם אנו משערים גודל וערך הראשונים כמלאכים, אז אנחנו באמת בני אדם, שסימן יפה הוא לנו שידענו להוקיר רוב ערכם ותפארת גדולתם. אבל אם אנו חושבים בדעתנו שהם גם כן כבני אדם, כבשר ודם הצפוי לשגיאות כמונו כמוהם, סימן שאנו כחמורים ונבערים משכל.

יראה את מרן עם הגלימה כנגדו

טו. הלא בירושלמי (פ"ק דשבת ה"ב) מבואר שצריך לראות את בעל השמועה כאילו עומד כנגדו. היום הראו לי קובץ ויען שמואל, לאחד שחלק על מרן וכתב שצריכים "להחזיר עטרה ליושנה" ולברך אחר הדלקת נרות שבת ולא לפני ההדלקה. איזו עזות! מרן זצ"ל החדיד לכל ישראל מה שכתבו שלשים גאונים וראשונים (ראה ילקו"י מהדורות תשע"א סימן רסג, קונטרס אחרון סימן ב) לברך לפני הדלקת הנרות, והמברכת לאחר ההדלקה עושה ברכה לבטלה. אני מתפלל למה הדפיסו דבר כזה, אם הכותב היה דוחה דברי רב מתונים, מיד היו עושים כוכב ומעירים למטה על אותו כוכב... ב"ה היום פשטה ההוראה של מרן, ורוב העם הוישב בציון, בארץ ובתפוצות, מברכים לפני הדלקת הנרות, וככל המצוות שמברך עליהן ועובר לעשייתן (פסחים ט). אילו אותו אחד היה רואה את מרן עם הגלימה עומד לפניו, וכי היה חולק? היה לו לקיים את דברי הירושלמי.

אל תדברו גבוה

טז. הגאון רבי חיים מוולוז'ין - נפטר לפני מעל 200 שנה - בספר רוח חיים (אבות פ"א משנה ד) כתב, שאף על פי שניתנה לנו רשות ללחום מלחמתה של תורה - "לא תגורו מפני איש", לא תאגורו דברך מפני איש (סנהדרין ז): - עם כל זה יזהר בנפשו מלדבר בגאווה וגודל לבב, באשר מצא מקום לחלוק על רבו, וידמה בנפשו כי גדול הוא כרבו, או כמחבר הספר שהוא אשר השיג עליו, אך בעונה יתירה וכו'. וקל וחומר שלא יעיז לדבר גבוהה גבוהה נגד גדולי עולם אשר קטנם עבה ממתנינו, ואמרו בגמרא יומא (טו) טובה ציפורנס של ראשונים מכרסם של אחרונים. את כל זה הביא מרן זצ"ל בפתחה ליביע אומר חלק א' (אות ג), ומי כמו מרן שחלק על אחרונים, אבל חלק עניינית כדרכה של תורה.

להבין משל ומליצה

יז. מרן זצ"ל (ח"י תאו"ח סי' נה, על הרי"ף ח"ג תאו"ח סי' לב) באחת מהערותיו על הרב פעלים כתב "לא נגע ולא פגע", וכך כתב כבר בשו"ת חזון עובדיה (סי' כה, ח"ב עמ' תקיא, ובמהד"ח עמ' רכה), ובזמנו העיראקים עשו לו צרות על כך. ואחר כך השיב להם (נדפס ביב"א ח"א חיו"ד סי' כג אות ג) שנתכוין ללשון מליצה, וכבר קדמוהו רבנו בזה, ומהם רבינו יוסף חיים בעצמו (עוד יוסף חי בראשית אות י, ובתשו' שב"ס זבחי צדק ח"ב תאו"ח סי' ג, וברב פעלים ח"א חיו"ד סי' כ, וד"ד חיו"ד סי' טו והאה"ע סי' א). מותר לחלוק, אבל צריך לחפש את האמת, וכשאתה רואה אדם שבכל דבר אומר להיפך מדעת הרב, אפיכא מסתברא, אין זו תורת אמת. מישהו סיפר לי שראה רב אחד מוסר שיעורים, שכשנכנס לרכב לאחר השיעור, שאלו אותו שאלה, והשיב תשובה להתיר, ואמרו לו: כן, גם מרן הרב עובדיה כתב כך. מיד הפך את הקערה על פיה ואמר: בעצם אני חושב שאסור ...

בשורה משמחת!

הופיע ויצא לאור הספר שרבים ציפו לו
"השיעור השבועי - תשע"ט"
אוצר בלום של הלכות פסוקות, פלפולים
ישרים, עובדות והנהגות, והשקפה טהורה,
מאוצרו הבלתי נדלה של
מרן הראשון לציון שליט"א
ניתן להשיג:

052-719-2432

המלאי מוגבל, כל הקודם זוכה

סופר (ח"ו סי' פט ועוד) יצא נגד הרפורמים בחרב וחנית, על כך שגרמו להתבוללות נוראה. צריכים לעשות את פסקת ההתגברות ולחזור למנות רבני שכונות, כי במקומות רבים יש שאלות ואין את מי לשאול, ועכשיו צריכים לנצל את ההזדמנות, לא היתה ממשלה כזו עם 32 חברי כנסת דתיים וחרדים, מי יודע אולי כעת זו ההזדמנות לתקן את חוק 'מיהו יהודי', צריכים לתקן כמה שיותר דברים.